

TABÁK LAJOS

Ezredvégi fotók

BUDAPEST

**Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

**Az előszó
SZARKA KLÁRA
munkája**

© Tabák Lajos, 1997

Tabák Lajos 1904-ben született Kecskeméten. 1919 óta Szolnokon él. 1932-ben csatlakozott Kassák Lajos nevezetes Munkaköréhez. A Munka-kör fotósainak 1932-es

szolnoki kiállításakor a rendőrség – Kassák Lajossal és Lengyel Lajossal együtt – előállította, s fotóit és negatívjait bűnjelként lefoglalta.

1942-ben Tabák Lajost Miskolcra internálták, majd munkaszolgálatos büntetőszázaddal a Don térségébe küldték, ahol 1943-ban (1948-ig tartó) hadifogságba került.

Szolnoki otthonában a háború alatt mindene odaveszett, fotói és negatívjai is. 1950-ben kezdte újra a fényképezést. 1966-ban – Kassákkal és Lengyellel együttműködve – a Damjanich János Múzeum támogatásával, Szolnokon újjászervezte az 1932-ben betiltott kiállítást.

Tabák Lajos fotóművészeti munkásságát hazai és külföldi díjak és oklevelek egész sora fémjelzi. 1964-ben pedig elnyerte a Fédération Internationale de l'Art Photographique (Bern) adományozta „Kiváló fotóművész” (EFIAP) címet.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

TABÁK LAJOS FÉNYKÉPEI ELÉ

Lázító fotográfiák

Negyven-ötven évvel a fényképezés feltalálása után, amikor az embereket a maguk keresetlen természetességükben, sőt, akár a tudtuk nélkül is lencsevégre lehetett kapni, a fényképek olykor a társadalmi igazságtalanságokat feltáró dokumentumokká lettek, anélkül hogy készítőjük akarta volna ezt. A híres angol John Thomson Londonról szóló könyvének koldus anyája nem lázító szándékkal került a városi életképek közé, mégis felkavarta a közvéleményt. A New York-i nyomornegyedeket megörökítő Jacob August Riis már tudta, hogy a kép figyelemfelkeltő, sőt, mozgósító erő lehet. Amit azóta az amerikaiak documentary photography (magyarul: dokumentáló fényképezés), a magyarok szociofotó néven emlegetnek, az a társadalom kismizmizettjeinek, veszteseinek, gyengéinek szószólójává lett.

Az a fiatalember, aki bár nem volt a sport megszállottja, gyakran megtette biciklivel oda-vissza a Budapest-Szolnok távolságot, képei hatását nem akarta a véletlenre bízni. Azért kerekedett fel rendszeresen a fővárosba, hogy Kassák Lajos

kávéházi asztalához ülhessen, meghallgassa őt művészetről és igazságról, még akkor is, ha vasútra sem telik a pénzéből. Tabák Lajos indítékai a gyermekkorából fakadtak, és nagyon egyszerűek voltak. Együtt élt a legszomorúbb szegénységgel, és nem volt hajlandó elfogadni azt. Ahogyan később nyilatkozta, a politikai harcba „saját fölismerései” vezették.

Már gyermekként is tudatos szándékkal fényképezett: az 1848-49-es szabadságharc erdélyi helyszíneit akarta megörökíteni kezdetleges fotómasinájával. Aztán a szükség és a muszáj eltérítette a fotózástól, és csak huszonkét évesen jutott újra egy fotókamerához. Eszébe sem jutott, hogy tájat vagy csendéletet fotózzon, lakóhelyének külvárosa, Szolnok nyomorgóinak világa érdekelte. Magányosan fotózott, kísérletezett, készült a nagy feladatra. Amikor az emigrációból hazatért Kassákot megkereste Pesten, már kész fotóanyagot tudott mutatni neki. Hacsak tehette, utazott, kerékpározott Kassákékhöz. Megtalálta azt a művészi és politikai miliőt, amelyik esztétikailag segítette, el- és befogadta őt.

Akkorra már az avantgárd a művészetek szinte minden ágában lázított, provokált, megújulásra kényszerítette a művészeket. A Bauhaus anyagszeretete, a modern film merész vágásai, az addig nem alkalmazott perspektívák és fény-árnyék hatások a fényképezést is megérintették. A művészetekben új utakat keresők mindenütt kapcsolatot találtak azokkal, akik a politikában is változásokat akartak. Nálunk szinte elválaszthatatlan volt avantgárd és politika. Tabák Lajos számára ez a kapcsolat az első pillanattól kezdve kézenfekvő és természetes volt. Ezért kereste a kapcsolatot a Munka Fotókörrrel. Kassák Lajos Munka című baloldali avantgárd folyóirata köré szerveződött a két háború közötti Magyarország egyik legszínvonalasabb szociófotós csapata. Bass Tibor, Bergmann Teréz, Bruck László, Gönci (Frühof) Sándor, Haár Ferenc, Lengyel Lajos, Schmidt Anna és Tabák Lajos más-más stílusban és temperamentummal, de a húszas évek végén, a harmincas évek elején egyet akartak. „Jó fotósok és tudatos szocialisták” módjára szolgálni a társadalmi haladás ügyét a legmodernebb és leghaladóbb művészi eszközökkel. Tabák Lajos is úgy gondolta, ahogyan Kassák: a formalizmus magában csak öncélú mutatvány, a szociális gondolat pedig legyen bármilyen szép, a művészetben csak giccses szenvelgés, ha nem párosul az új ábrázolási módok keresésével. Nem elég a politikában bátornak lenni, a művészetben is falakat kell rombolni.

Tabák Lajos és társai hozták a magyar fényképezés művészetébe a bátor kísérletezést, a merész művészi szemléletet. Nemcsak képeik témájával, de formanyelvi eszközeivel is vihart kavartak. Előre szaladtak művészetben és gondolkodásban egyaránt. A Horthy-Magyarország politikája és kultúrája számára többszörös provokáció volt a kör működése. Igazi vörös posztó. Nincs csodálkoznivaló azon, hogy Tabák Lajost is perbe fogták a képei miatt. Szolnoki kiállításuk betiltása, Kassák, Lengyel Lajos és Tabák Lajos lefogása, majd vád alá helyezése jól példázza, mennyire megérezte a hatalom a fényképben rejtőzködő lázító erőt.

Tabák Lajos tudatosan lázított a képeivel. Lázított az embert alázó kizsákmányoló munka, a kérlelhetetlen szegénység, az arcátlan egyenlőtlenség, a méltatlan esélytelenség ellen.

Az a Magyarország küldte őt a munkaszolgálat Don-kanyari poklába, amelyikért már gyermekként is hazafias lelkesedés fűtötte. Ám szenvedéseit soha nem panaszkolta fel. 1945 után hazatért, és töretlen lelkesedéssel dolgozott azért az új világért, amelyet jobbnak látott és jobbnak akart annál, mint amilyenben felnőni volt kénytelen. Évtizedekig sokan csak sikeres iparszervezőnek és gyárigazgatónak ismerték Tabák Lajost.

Fotográfusként pótolhatatlan veszteségek érték: elkallódtak gyermek- és ifjúkori

képei, és a háború alatt odaveszett életműve legjava is. A kisémmizettség keserősége jó ideig elfordította a fényképezéstől. Aztán lassan újra elővette a kamerát, később saját fényképei régészeként innen-onnan összegyűjtötte és rekonstruálta a gazdag pálya érett termését. 95 évesen pedig elérkezettnek látta az időt önálló kötetbe foglalni azt, ami megmaradt. Könyve születésnapjára, 1998. február 28-ra jelent meg.

Szarka Klára

Budapest, 1997. november 30.

A fedélen: Asztagrakó munkás

Proletárlány (1928)

Napszámos (1929)

Szociális berendezkedésünk magaslatán (1929)

Gyári napszámos (1930)

Aratómunkás (1931)

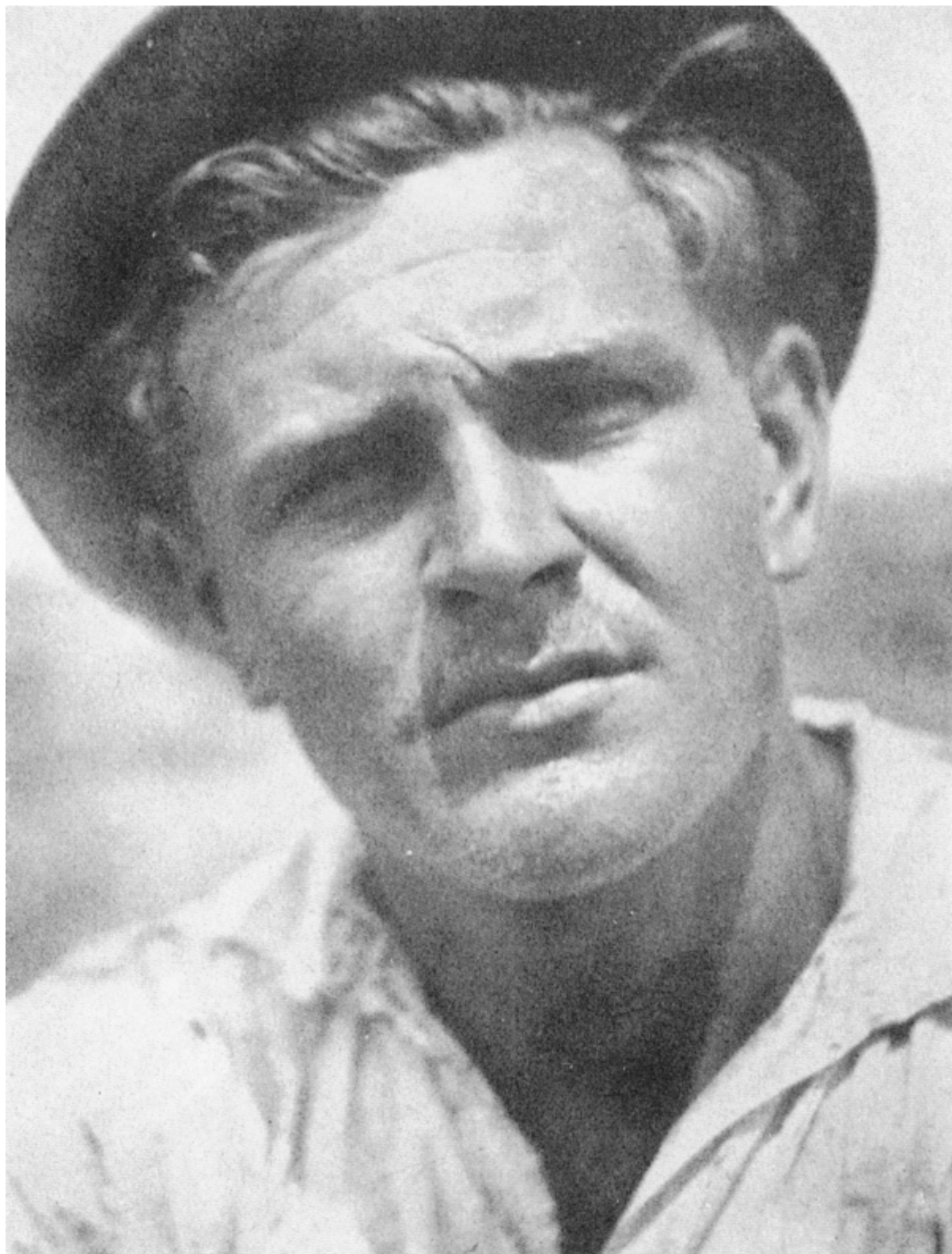
Péter-Pálkor (1931)

Kévekötő (1931)

Asztagrakó munkás (1931)

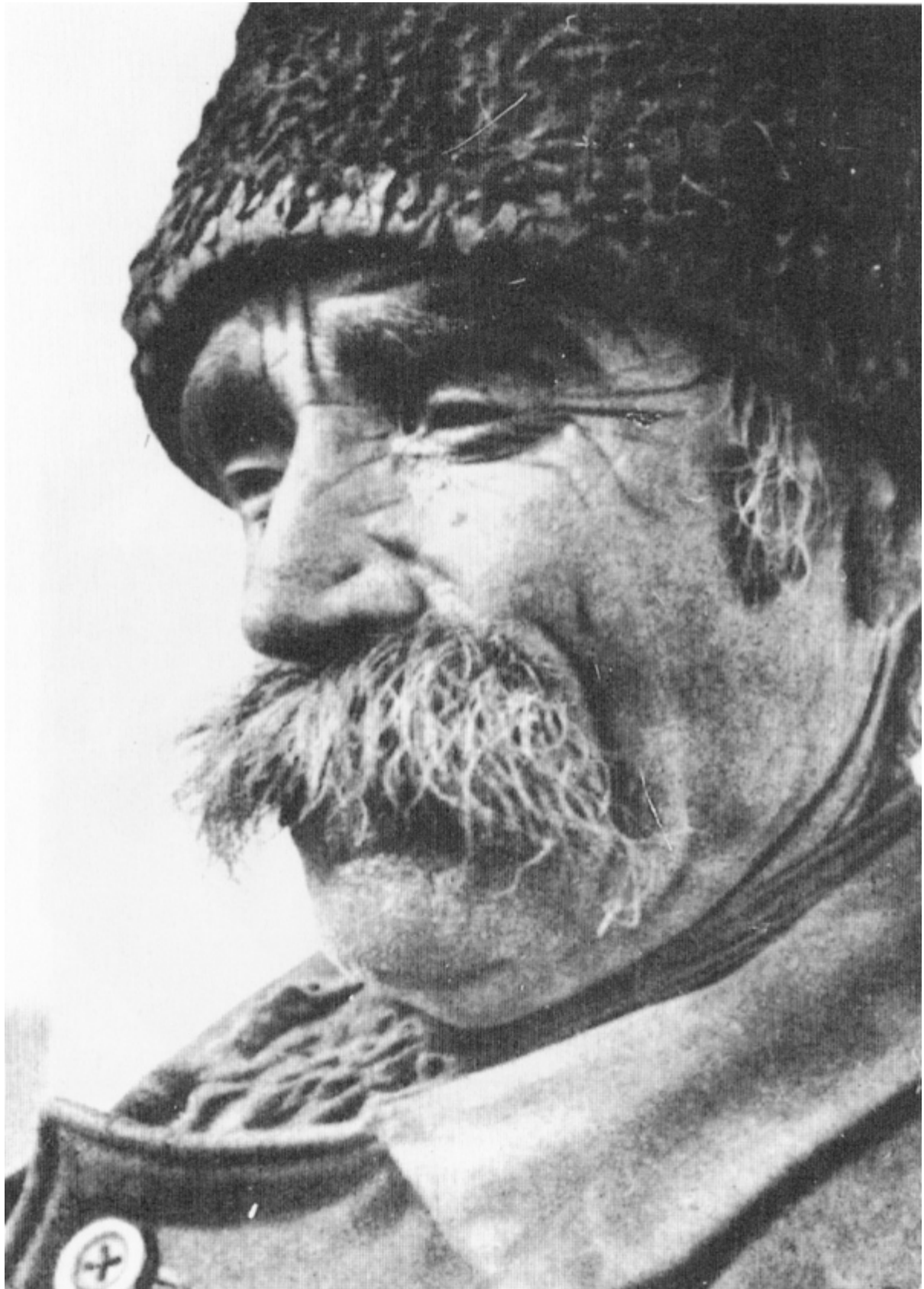
Aratómunkás (1931)

Kőműves (1932)

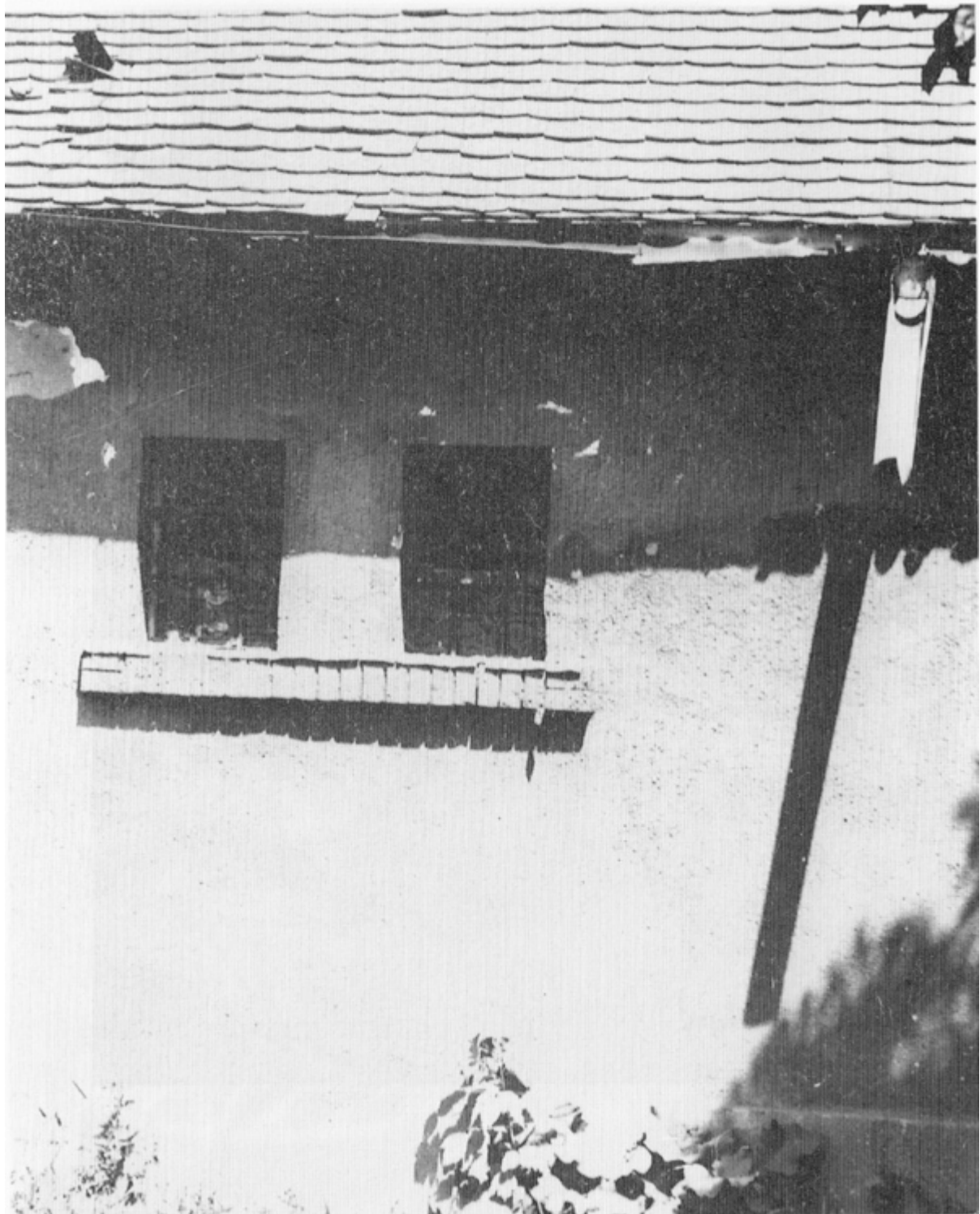
Magánút (1932)

Cselédember (1932)

Trágyadombon (1932)

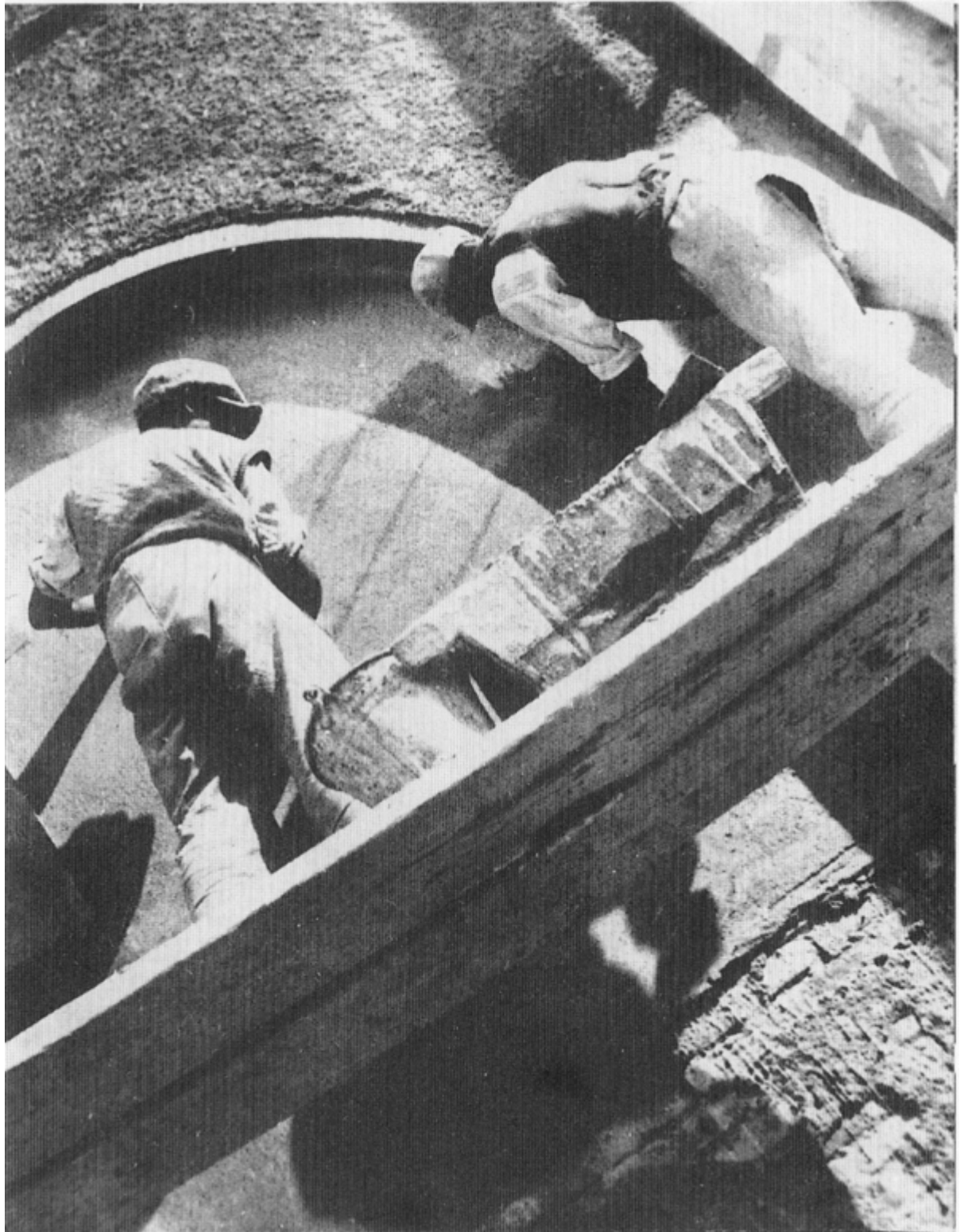
A rendőrségi fogda Szolnokon (1932)

Ócskapiac Mezőtúron (1933)

Nyári csendélet a Tiszán (1934)

Épületjavítók (1935)

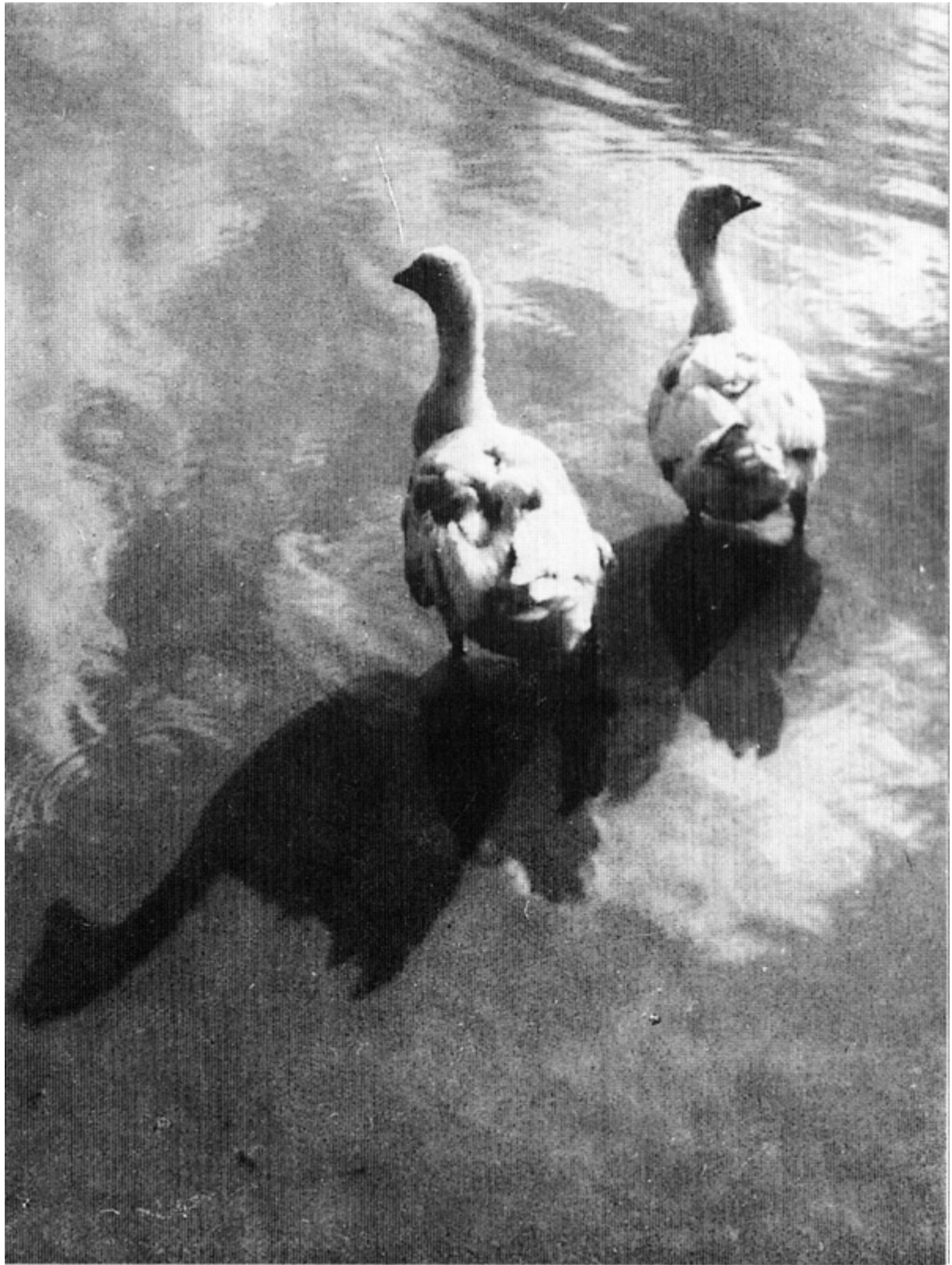
Horgászgyerekek a Tiszán (1935)

Villanyszerelők (1936)

Rakodómunkások (1936)

En promenade (1936)

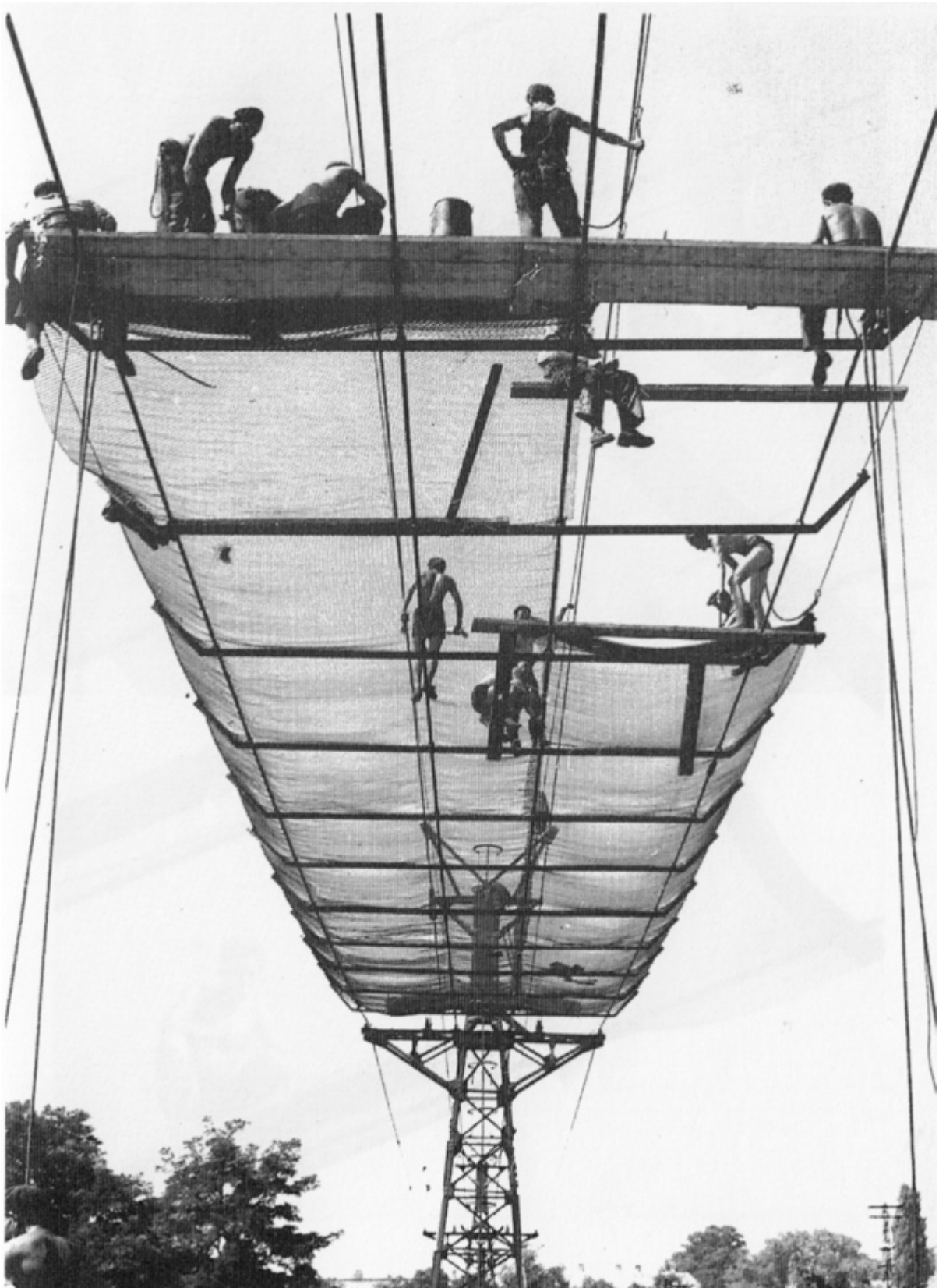
Töprengő munkás (1953)

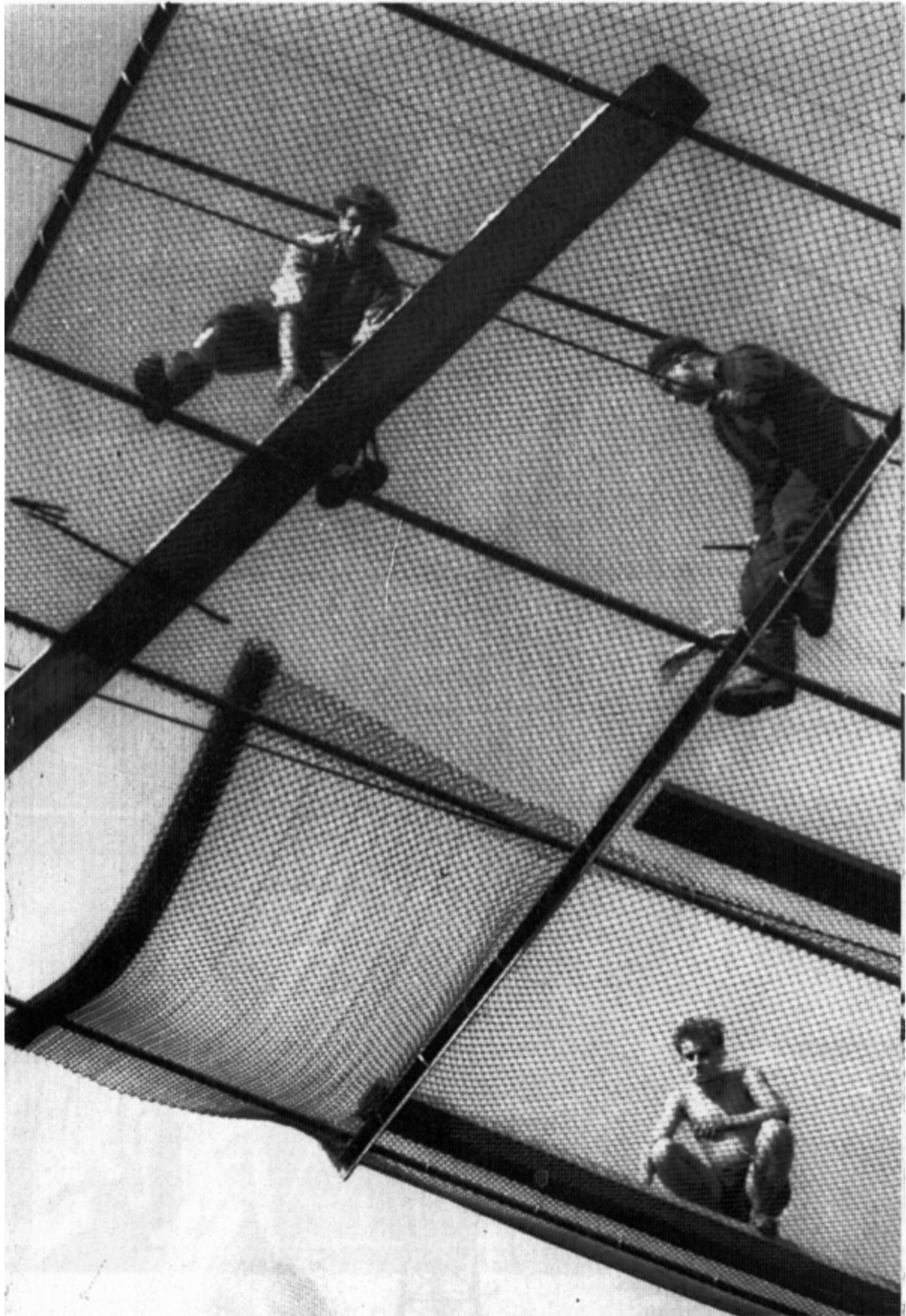
Optimizmus (1958)

Ifjúmunkás építők (1959)

Szerelők magasban (1960)

Légtornászok (1960)

Munkáslányok (1960)

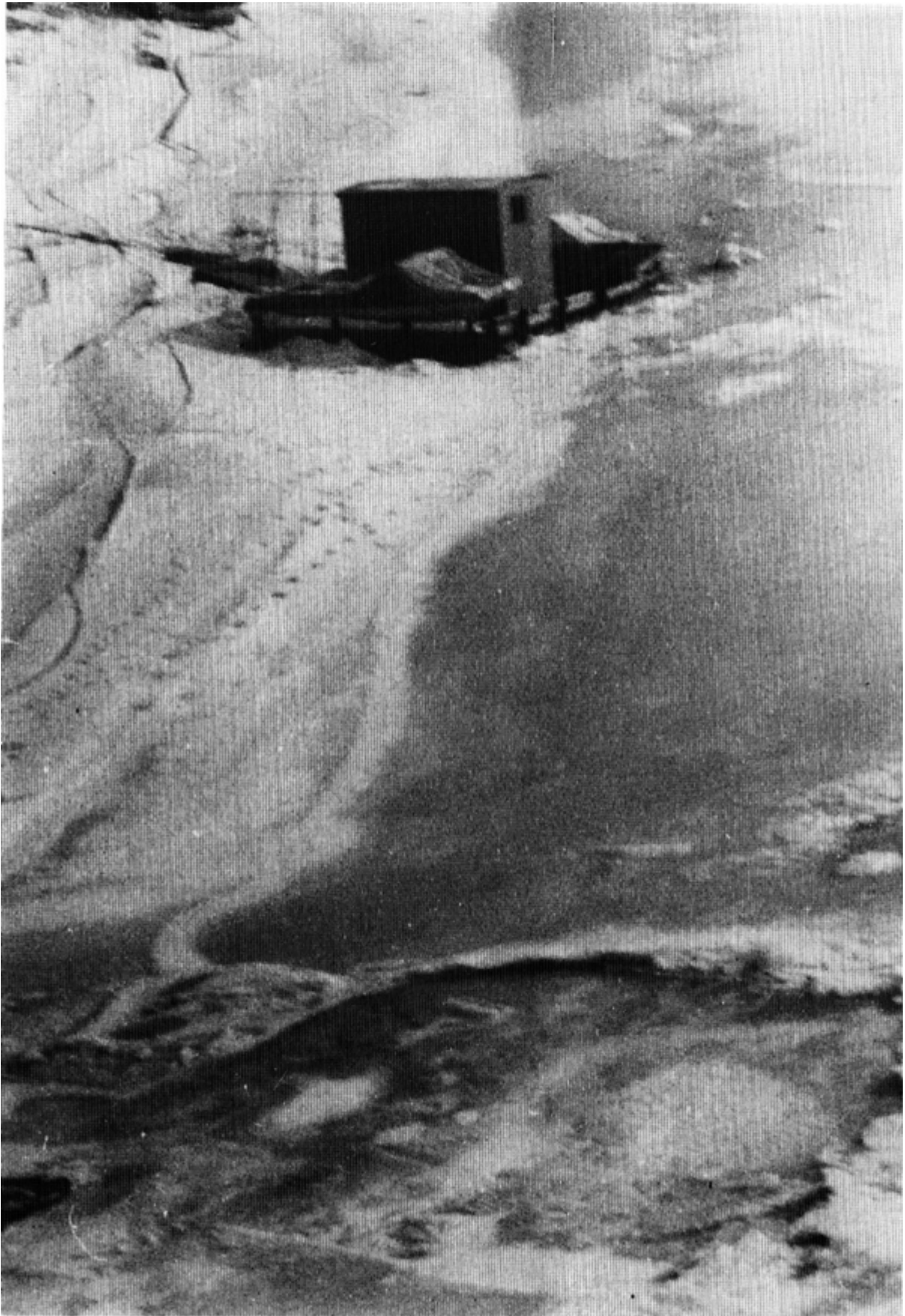
Olga asszony, a feleségem (1975)

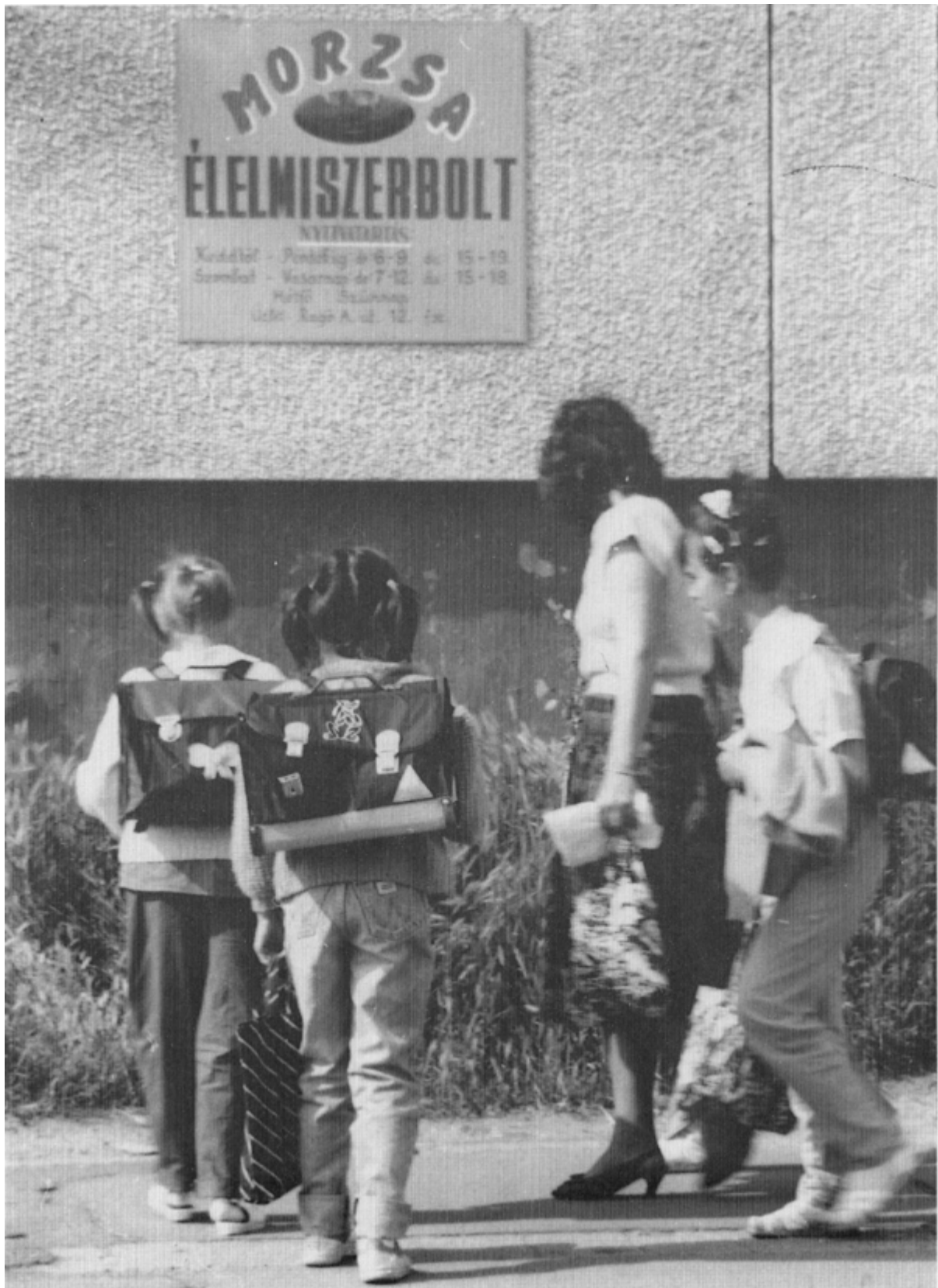
Olcsó áruválaszték (1979)

Ovis „rakodómunkás” (1985)

Téli csendélet a Tiszán (1991)

Perspektíva (1994)

Az 1932-ben elkobzott s a háború alatt elveszett
fotók,

illetve negatívok összegyűjtéséhez

*az Országos Széchényi Könyvtár,
a Magyar Fotóművészek Szövetsége,
a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete,
a Kassák Lajos Múzeum,
a szolnoki Damjanich János Múzeum
és a Magyar Fotográfiai Múzeum*

nyújtott segítséget.

**ISSN 1216-1861
ISBN 963 550 269 9**

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

**970343 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Nagy Lajos igazgató**

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
